O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI

NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
Ilmiy ishlar va innovatsiyalar
bo‘yicha prorektor
_____ M.R. Qodirxonov
“__” ___08___ 2026-yil

10.00.02 – O‘ZBEK MUMTOZ ADABIYOTI ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktorantura (PhD)ga talabgorlar uchun kirish imtihoni

DASTURI

Namangan – 2026

KIRISH

Mazkur dastur 10.00.02 –O‘zbek adabiyoti ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktoranturaga kirish imtihoni uchun mo‘ljallangan bo‘lib, hozirgi adabiy jarayon va adabiy tanqid, shuningdek, zamonaviy adabiyotning dolzarb muammolar, adabiy yo‘nalishlar, nazariy ta’limotlarga oid bilim va ko‘nikmalarni tekshirish va baholashga mo‘ljallangan holda uchun ishlab chiqilgan. Dastur O‘zbekiston Respublikasi davlat ta’lim standarti, “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonunlari asosida va uning talablariga muvofiq tuzildi.

Dasturning maqsadi – izlanuvchilarni fanni o‘qitishdan maqsad talabgorlarni o‘zbek adabiyotini o‘qitish metodologiyasiga oid bilim ko‘nikma va malakalar bilan qurollantirish.

Dasturning vazifasi – tadqiqotchilarni o‘zbek adabiyotiga oid bilimlar bilan qurollantirish; metodik jihatdan pedagogik jarayonlanni samarali tashkil etish uchun zarur kunikmalarni egallash; pedagogik fanlarni o‘ziga xosliklarni hisobga olgan holda ta’lim va tarbiyaning zamonaviy usullarini texnologiyalarni keng doirada qullay olishga yo‘naltirish pedagogik faoliyatini amalga oshirishda ijodiy va metodik savodxonlikka tayyorlashni shakllantirishdan iborat. Fan bo‘yicha talabgorlarni bilim, ko‘nikma va malakasiga qo‘yiladigan talablar.

Dastur bo‘yicha talabgorlarning bilim, ko‘nikma va malakasiga qo‘yiladigan talablar: “O‘zbek adabiyoti”ni o‘zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida:

- o‘zbek adabiyoti fanining predmeti, maqsad va vazifalari; ta’lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari va strategiyasi; adabiyot fanlaming mazmuni va ilmiy asoslari, uning kategoriya va tamoyillari; o‘quv jarayonini tashkil etish shakllari va metodlariga qo‘yilayotgan zamonaviy talablar; pedagogika fanining tasnifi va asosiy jihatlari; ma’ruza o‘qishga qo‘yiladigan talablar; seminar mashg‘ulotining mohiyati va turlari; o‘qitish metodikasi **tasavvurga ega bo‘lishi;**

- pedagogik fanlar mazmunini tanlab olish tamoyil va mezonlarini; pedagogik fanlar mazmunini belgilovchi me’yoriy hujjatlami; pedagogik fanlami o‘qitish metodlari tasnifini; o‘qitishning texnik vositalari va axborot texnologiyalarda amaliy ishlashni; zamonaviy pedagogik fan yutuqlari va ilg‘or pedagogik tajribalardan amaliy foydalanib, mustaqil bilim olishni; o‘quvchilami shaxsiy va yosh xususiyatlarini hisobga olish, auditoriya bilan o‘zaro aloqalar taktikasini o‘matish va psixologik to‘g‘ri munosabatlami boshqarishni bilishni; ta’lim standartlarining yangi talablari va o‘zining ehtiyojlari bilan bog‘liqlikda o‘qitish va ta’lim olganlikni tashxis etishning turli usul va vositalaridan samarali foydalanish hamda metodik fanlarni o‘rganishda o‘quv mashg‘ulotlari taksonomiyasini; ko‘rgazmali va amaliy metodlami; o‘qitishning ta’limiy metodlarini, o‘qitishning interfaol usullarini; dasturlashtirilganta’limni; pedagogika va metodik fanlardan bilimlami nazorat qilish vabaholashni tashkil qilishni **bilishi va ulardan foydalana olishi;**

- bilimni diagnostika hamda nazorat qilishning turli vositalari va usullaridan samarali foydalanish; ta’lim standartlarining yangi talablariga mos ravishda mustaqilyangi o‘qitish usullami yaratish; ilg‘or pedagogik tajribalar va pedagogika faniningzamonaviy yutuqlaridan foydalangan holda ta’lim berish; individual, shaxsiy vayoshga oid o‘ziga xosliklami hisobga olgan holda auditoriya bilan psixologik

asoslimuloqot va o‘zaro harakatni tashkil etish; psixologiya fanlarini o‘qitishda nazorat turlari, baholash tamoyillarini qo‘llay olish; pedagogika va psixologiyani o‘qitishda bilimlami nazorat qilishda amaliy topshiriqlarni bajarish; talaba psixologiya fanlarini o‘qitishning metodik xususiyatlari, o‘rta maxsus va oliy ta'limda педагогик fanlarni o‘qitishning o‘ziga xosligi dars jarayoniga metodlami qo‘llash, talabalami mustaqil faoliyatlarini tashkil qilish; pedagogika va методик фанларни o‘qitishda bilimlami nazorat qilish shakllarini qo‘llash ***ko‘nikmalariga ega bo‘lishi;***

Metodik fanlarning tushunchasi va ta’rifi: «Ta’lim to‘g‘risidagi qonun», metodik fanlarning tushunchasi, o‘quv jarayoni, o‘quv muassasalarida o‘quv jarayonini tashkil etishning yangi metod va shakllarga qo‘yiladigan zamonaviy talablar. O‘zbekiston Respublikasida ta’limning rivojlanishi.

Dasturni tayyorlashda “O‘zbek adabiyoti”, “Adabiyotshunoslik asoslari”, “Adabiyot nazariyasi”, “O‘zbek bolalar adabiyoti”, “O‘zbek foklori”, “ifodali o‘qish”, “Ilmiy tadqiqot asoslari”, “Badiiy asar tahlili”, “Navoiyshunoslik”, “O‘zbek adabiy tanqidchiligi tarixi”, “Aruz va poetika asoslari”, “Jahon adabiyoti” fanlari dasturlariga tayanildi.

Umumiy savollar
MAJMUASI

1. O‘zbek mumtoz adabiyotini davrlashtirish masalasi.
2. Adabiyot tarixi jamiyat tarixi tarkibida.
3. Islomgacha bo‘lgan turli diniy oqimlar.
4. Mumtoz she’riyatning shakllanishi.
5. Mumtoz adabiyotda an’anaviy mavzu va obrazlar.
6. O‘zbek mumtoz adabiyotida obrazlar tizimi (lirik asar, epik asar misolida).
7. Sharq adabiyoti uchun umumiy bo‘lgan obrazlar tasnifi va tavsifi.
8. Kichik lirik janrlar tavsifi.
9. Eng qadimgi davrlardan X asrgacha bo‘lgan adabiyot.
10. Qadimgi davrlardan eramizning VIII asrigacha Markaziy Osiyoda yashagan xalqlar madaniyati, yozuvi va san‟ati.
11. Eng qadimgi og‘zaki adabiy yodgorliklar.
12. Mif va afsonalar qadimgi hayot aksi, tabiat haqidagi tasavvurlarining badiiy ifodasi ekanligi.
13. Islom madaniyatining shakllanishi va musulmon intibohi (renessansi).
14. Hadis to‘plash an’anasi va unda turkistonlik buyuk muhaddislarning roli.
15. Markaziy Osiyo buyuk allomalar vatani: Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino asarlarida adabiyot masalalari.
16. XI-XIII asrlarda Markaziy Osiyoda madaniy hayot.
17. Turkiy dostonchilik maktabining vujudga kelishi.
18. Badiiy asarlarda Qur’oni karim va Hadisi sharif sharhlari.
19. Mahmud Koshg‘ariy va uning “Devonu lug‘ot-it-turk” asari.
20. Yusuf Xos Hojib hayoti va ijodining manbalari.
21. Ahmad Yugnakiy hayoti va ijodining manbalari.
22. Xoja Ahmad Yassaviy ijodi. Turkiy she’riyatda hikmat janrining

shakllanishi.
23. Sulaymon Boqirg‘oniy asarlari. “Boqirg‘on kitobi”.
24. XIV-XVI asrlar adabiyoti va davr madaniy hayotiga sharh.
25. Turkistonda tasavvufning vujudga kelishi va tarqalishi.
26. Nosiriddin Rabg‘uziy hayoti va ijodining manbalari.
27. Sayfi Saroyi ijodi. Shoir lirikasining mundarijasi va badiiy xususiyatlari.
28. Haydar Xorazmiy ijodi. Shoir hayoti va ijodining manbalari. “
29. Xorazmiy va uning “Muhabbatnoma”si. Asar tarkibi va janr xususiyatlari.
30. Durbek ijodi. “Yusuf va Zulayho” dostoni. Doston muallifligi masalasi.
31. Atoyi ijodiy merosining o‘rganilish tarixidan. Atoyining lirik merosi.
32. Sakkokiy hayoti va ijodining o‘rganilish tarixi.
33. Gadoiy hayoti va ijodining o‘rganilish tarixi.
34. Lutfiyning ijodiy faoliyati. Lutfiy va Navoiy munosabatlari.
35. Alisher Navoiy ijodiy merosi. Uning turkiy xalqlar adabiyotida, umuman jahon adabiyotida tutgan o‘rni.
36. Bobur hayoti va ijodining o‘rganilish tarixi. Bobur she‟riyati.
37. Shayboniyxon hayoti va ijodi.
38. Muhammad Solih ijodi.
39. Xoja hayoti va ijodi.
40. Qul Ubaydiy hayoti va ijodi manbalari.
41. Turdi hayoti va ijodi.
42. Mashrab hayoti va ijodi manbalari.
43. So‘fi Olloyor hayoti va asarlari.
44. Xiva adabiy muhitidagi madaniy hayot.
45. Adabiy muhit va uning o‘ziga xos jihatlari.
46. Abulg‘ozi Bahodirxon hayoti va ijodiy merosi.
47. Nishotiy hayoti va ijodi manbalari.
48. Andalib hayoti va ijodi.
49. Shermuhammad Munisning ijodiy faoliyati.
50. Ogahiy hayoti va ijodi manbalari.
51. Qo‘qon xonligidagi madaniy hayot. O‘rganilishi. Adabiy muhitning shakllanishi va o‘ziga xos xususiyatlari.
52. Amiriyning adabiy muhit asoschisi va rahnamosi sifatidagi maqomi.
53. Maxmur adabiy merosi.
54. Xo‘janazar Huvaydo hayoti va ijodi.
55. Amiriy hayoti va ijodi manbalari.
56. Gulxaniy hayoti va ijodi.
57. Uvaysiy hayoti va ijodi.
58. Mohlaroyim Nodira hayoti va ijodi.
59. Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti. (1865-yildan 1929-yilgacha).
60. Komil Xorazmiy ijodiy merosining o‘rganilishi tarixi.
61. Feruz adabiy merosi.
62. Muqimiy hayoti va adabiy merosi o‘rganilishi tarixi.
63. Furqatning tarjimayi holi. Farg‘ona hamda Toshkent davri faoliyati.
64. Is’hoqxon Ibrat – ma‟rifatparvar shoir, publitsist, tarixshunos,

tilshunos olim, sayyoh, ilk o‘zbek matbaachilaridan biri sifatida..
65. XX asr boshlari Turkistonda ijtimoiy-siyosiy, madaniy hayot. Jadidchilik. Turkistonda jadidchilikning rivojlanish bosqichlari.
66. Ismoilbek Gasprinskiy hayoti va faoliyati.
67. Mahmudxo‘ja Behbudiy hayoti va faoliyatining o‘rganilish tarixi.
68. Abdulla Avloniy. Avloniyshunoslik. Hayoti sahifalari.Abdurauf Fitrat hayoti va ijodining o‘rganilishi tarixi, manbalari.
69. Cho‘lpon tarjimai holi. Jadidchilik va Cho‘lpon she’riyati.
70. G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi.
71. Oybek hayoti va ijodi. Adibning adabiy merosi haqida ma‟lumot.
72. Hamid Olimjon hayoti va ijodi.
73. Qahhor hayoti va ijodi. A.Qahhor-hikoyanavis.
74. Usmon Nosir hayoti haqida ma‟lumot.
75. Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodi.
76. Mirtemir hayoti va ijodi. Shoir ijodida davr ziddiyatlarining tasviri.
77. Zulfiya hayoti va ijodi. Shoira she’riyatida hijron va sadoqat motivi.
78. Said Ahmad hayoti va ijodi. S.Ahmad romanlarida realistik hayot tasviri.
79. Odil Yoqubov hayoti va ijodi.
80. Pirimqul Qodirov hayoti va ijodi
81. Erkin Vohidov hayoti va ijodi.
82. E.Vohidov she’riyatida an’ana va novatorlik.
83. E.Vohidovning istiqlol yillari davridagi ijodi.
84. Abdulla Oripov hayoti va ijodi.
85. A.Oripov she’riyatida badiiy mukammallik va falsafiy teranlik.
86. A.Oripov – tarjimon.
87. A.Oripovning istiqlol yillari davridagi ijodi.
88. O‘tkir Hoshimov hayoti va ijodi.
89. O‘.Hoshimov – mahoratli romannavis. “Ikki eshik orasi” va “Tushda kechgan umrlar” romanlari urush muammosining insoniyat boshiga keltirgan fojialari.
90. Shukur Xolmirzayev hayoti va ijodi.
91. Sh.Xolmirzayev – hikoyanavis.
92. Tog‘ay Murod hayoti va ijodi. Adib ijodida milliylikning o‘ziga xos shaklda namoyon bo‘lishi.
93. Rauf Parfi ijodiy merosi. Rauf Parfi – iste’dodli shoir.
94. Rauf Parfi she‟rlarida Vatan, millat va erk mavzusi.
95. Shavkat Rahmon ijodi.
96. Shavkat Rahmon – shoir va tarjimon.
97. Shavkat Rahmon ijodining tadrijiy takomili.
98. Usmon Azim – iste’dodli shoir, dramaturg va adib.
99. Adabiyotshunoslik-badiiy adabiyot haqidagi fan; adabiyotshunoslikning obyekti, predmeti, vazifalari.
100. Adabiyot – hayotning badiiy in‟ikosi sifatida.
101. Badiiy adabiyotda tipiklashtirish.

102. Badiiy asar mazmuni va shakli mutanosibligi.
103. Badiiy asar mavzusi va g‘oyasi.
104. Badiiy asar syujeti. Syujet unsurlari.
105. Badiiy asar kompozitsiyasi.
106. Badiiy asar tili. Badiiy tasvir vositalari.
107. She’riy nutq haqida tushuncha. Aruz tizimi. Poetik ko‘chimlar.
108. Adabiy turlar va janrlar.
109. Ijodiy metodlar. Adabiy oqimlar. Uslub.
110. Bolalar adabiyoti kitobxonlarning yosh xususiyatlariga ko‘ra tasniflanishi.
111. Bolalar adabiyoti va folklor. Pandnomalar. Rivoyat va afsonalar.
112. Bolalar adabiyoti o‘ziga xos xususiyatlari.
113. O‘zbek va jahon bolalar adabiyoti. Bolalar adabiyotida mavzular olami.
114. Bolalar adabiyotida obrazlar talqini.
115. O‘zbek bolalar adabiyoti namoyandalarining hayoti va ijodi, adabiy merosi.
116. Xalq og‘zaki ijodi haqida.
117. Qadimgi davrda xalq og‘zaki ijodi.
118. Mif va afsonalar. Qahramonlik eposlari.
119. Folklor janrlari.
120. O‘zbek xalq ertaklari.
121. O‘zbek xalq dostonlari.
122. Bugungi hikoyalarnin o‘ziga xosligi va taraqqiyot xususiyatlari.
123. Hozirgi o‘zbek qissachiligining qirralari.
124. Bugungi o‘zbek romanida davr, tarix, zamon masalalari.
125. O‘zbek fantastikasi tarixi va uning o‘ziga xosligi.
126. Yangi bosqichdagi o‘zbek dramaturgiyasi.
127. Bugungi kun publitsistikasi va davr mezoni.
128. Bugungi kun adabiy tanqidchiligi. Bugungi kun adabiy tanqidchiligida sodir bo‘layotgan tub o‘zgarishlar.
129. Adabiy jarayon milliy va madaniy-merosimizning ajralmas qismi sifatida.
130. Badiiy tahlilda falsafiy va milliy asosning o‘rni.
131. Badiiy tahlil turlari, tahlil turlarining o‘zaro aloqadorligi.
132. Badiiy tahlil yo‘nalishlari: genetik, tipologik, funksional, falsafiy, psixologik va filologik.
133. Hozirgi adabiy jarayon taraqqiyotining asosiy tendentsiyalari
134. Hozirgi adabiy jarayon va roman janri moammolari.
135. Mustaqillik davri adabiyotining yetakchi xususiyatlari.
136. O‘zbek modern she‟riyati haqida ma’lumot
137. Hozirgi adabiy jarayonda muumtoz adabiyot an’analari.
138. Adabiy jarayon va mafkura
139. Sho‘rolar davri adabiyotining yetakchi xususiyatlari.
140. Hozirgi adabiy jarayonda qissa va janrning taraqqiyoti.
141. Hozirgi adabiy jarayonda xalq og‘zaki ijodi an’analari
142. Adabiy jarayonda hikoya janri.
143. Hozirgi adabiy jarayonda jahon adabiyoti an’analari

144. Adabiy jarayon va dramaturgiya.
145. Sho‘rolar va mustaqillik davri adabiyotining o‘ziga xos xususiyatlari.
146. Hozirgi adabiy jarayon va adabiyot tanqidchilik.
147. Adabiy jarayon haqida ma’lumot.
148. Hozirgni adabiy jarayonda matbuotning o‘rni (Mustaqillik yillari misolida).
149. Adabiy jarayonda ijodiy metod masalasi.
150. Modern she’riyat o‘zbek adabiy tanqidchiligi talqinida.
151. Hozirgi adabiy jarayonda milliy g‘oya talqini.
152. Adabiy jarayonda tarixiy mavzu talqini.
153. Hozirgi adabiy jarayonda istiqlol g‘oyalar talqini.
154. Adabiyot va mafkura.
155. Adabiy jarayonda zamonaviy mavzu talqini.
156. Hozirgi adabiy jarayonda obraz yaratish muammolari.
157. Adabiy jarayonda milliy qadriyatlar talqini.
158. Adabiy jarayon va ijtimoiy hayot
159. Hozirgi romanlarda zamondoshlar obrazi talqini.
160. Adabiy jarayon – milliy mafkura masalalari.
161. Hozirgi adabiy jarayon va rus adabiyoti.
162. O‘tgan asrning 20-yillari adabiy jarayonda mafkuraviy kurash.
163. Cho‘lpon, Fitrat ijodi va hozirgi adabiy tanqidchiligi.
164. Adabiy tanqidning adabiy jarayonga ta‟siri.
165. O‘zbek modern she‟riyati asosiy xususiyatlari.
166. Mustaqillik davri va o‘zbek romanchiligi muammolari.
167. Hozirgi adabiy jarayonda doston janri.
168. Hozirgi adabiy jarayonda mavzu va g‘oya talqini.
169. Hozirigi o‘zbek she‟riyatida obrazlilik.
170. Milliy adabiyot –milliy ma‟naviyatni shakllantirish omili.
171. Hozirgi adabiy jarayonda tarixiy shaxslar talqini.
172. Mustaqillik davri adabiyoti badiiy obraz yaratish muammolari.
173. Istiqlol adabiyoti –kechinmalar adabiyoti.
174. Adabiy jarayon va adabiy me‟ros muammolari.
175. Adabiy jarayon va janrlar taraqqiyoti.
176. Adabiy jarayonning kundalik hayot bilan hamnafasligi.
177. Adabiy jarayon va vaznlar taraqqiyoti.
178. Sho‘rolar davri adabiyotini baholashdagi biryoqlamaliklar.
179. Hozirgi adabiy jarayonda tarixiy shaxslar obrazi talqini.
180. Hozirgi adabiy jarayon va esse janri.
181. Modern adabiyot adabiy jarayonda yangi yo‘nalish sifatida.
182. Mustaqillik davri she’riyatining yetakchi xususiyatlari.
183. Adabiy tanqid taraqqiyotining hozirgi bosqichi.
184. Hozirgi adabiy jarayonda publitsistika janri.
185. Hozirgi o‘zbek lirikasidagi badiiy izlanishlar.
186. Muhammad Yusuf ijodida obrazlar talqini.
187. Faxriyor, Bahrom Ro‘zimuhammad, Abduvali Qutbiddin she’riyati tahlili.
188. Halima Xudoyberdiyeva, Farida Afro‘z, Zulfiya Mo‘minova

she’riyatining yetakchi badiiy xususiyatlari.

189. Zebo Mirzayeva, Guljamol Asqarova hamda Xosiyat Rustamova she’riyati tahlili.
190. Hozirgi o‘zbek hikoyasida qahramonlar masalasi.
191. Hikoyachilikda ramzi-mifologik talqin.
192. Nazar Eshonqul hamda Xurshid Do‘stmuhammad hikoyalarida modernistik talqin.
193. Hozirgi o‘zbek qissachiligining qirralari.
194. Ulug‘bek Hamdam, hamda Shoyim Bo‘tayev qissalari tahlili.Hozirgi o‘zbek romanchiligidagi janr izlanishlar.
195. Xurshid Do‘stmuhammad romanlarida shaxs fojiasi talqini.
196. Ulug‘bek Hamdamning “Ota” romanida obrazlar talqini.
197. Dramaturgiyada tarixiy va zamonaviy mavzu.
198. Komediyada hayotiy voqelikning badiiy talqini.

O‘ZBEK ADABIYOTI

Mumtoz adabiyot istilohi, uning ma’no ko‘lami. Sharq xalqlari mumtoz adabiyotida mushtaraklik va o‘ziga xoslik, o‘zaro ta’sir masalalari. O‘zbek mumtoz adabiyoti Sharq adabiyoti kontekstida. Mumtoz adabiyotda sujetlarning, janrlarning ko‘chishi va o‘zbek mumtoz adabiyotida qat‟iylashuvi.

Mumtoz adabiyotdagi davriy o‘zgarishlar va bularning sabablari. O‘zbek mumtoz adabiyotini davrlashtirish masalasi. Adabiy-badiiy hodisalar davrlashtirishning muhim mezoni. Adabiyot tarixi jamiyat tarixi tarkibida. Adabiyotshunoslar tomonidan taklif etilgan davrlashtirish prinsiplari. Mumtoz adabiyotni o‘rganishning metodologik asoslari va uni tadqiq etish metodlari. Shu kungacha qo‘llanilgan tadqiqot metodlari. Adabiy tahlil usuli. Qiyosiy-tarixiy metodning mumtoz adabiyotni o‘rganishdagi afzalliklari. Mumtoz badiiy asarlarni talil qilishda yangi metod va yondashuvlar.

Mumtoz adabiyotning paydo bo‘lishi va shakllanishi. Mumtoz adabiyotning paydo bo‘lishi va shakllanishidagi asosiy omillar:mifologiya va uning yozma adabiyot taraqqiyotidagi o‘rni, xalq og‘zaki ijodi va mumtoz adabiyot munosabati, tarjima adabiyoti va mumtoz adabiyot. Islomgacha bo‘lgan turli diniy oqimlar (zardushtiylik, moniylik, buddaviylik va b.)ning yozma adabiyot yuzaga kelishidagi roli. Mumtoz adabiyotning falsafiy-nazariy manbalari, jumladan, diniy manbalar, irfon va falsafa, tarix va boshqa ijtimoiy fanlar bilan aloqadorligi. Qur’oni karim va hadisi sharif badiiy ijodning bosh manbasi sifatida. Didaktik adabiyot va uning vakillari.

Didaktik asarlar. Didaktik asarlar (“Kalila va Dimna”, “Chor Darvesh”, “Guliston” (Sa‟diy), “To‘tinoma”, “Bahoriston” (Jomiy) va boshqalar); **badiiy bo‘lmagan asarlar, jumladan, geografiyaga oid** (“Ajoyib ul-buldon”, “Hudud ul-olam...”, “Safarnoma”, “Qandiya” va boshqalar), **tarixga oid** (“Ta‟rixi Bal‟amiy/ “Tarixi Tabariy” tarjimalari, “Tarixi Buxoro”(Narshaxiy), “Ta‟rixi Bayhaqiy” va boshqalar) va boshqa turli mavzulardagi asarlar, jumladan**, tazkiralar va siyosiy-axloqiy mavzudagi asarlar** (“Qobusnoma” (Kaykovus), “Siyosatnoma” (Nizom ul-mulk), “Navro‘znoma” (Umar Hayyom), “Chahor maqola” (Nizomiy Aruzi

Samarqandi), “Hadoyiq us- sehr fi daqoyiq ush-she‟r” (Rashididdin Vatvot), “Tazkirat ul-avliyo” (Attor), “Fi hi mo fihi” (Rumiy) “Lubob ul-albob” (Avfiy) ,“Tazkirat ush-shuro” (Davlatshoh Samarqandiy) va boshqalar.)

Mumtoz she‟r. Mumtoz she’rning mumtoz nasrdan farqli jihatlari. Mumtoz she’rning shakllanishi. Aruz she‟r sistemasi haqida umumiy ma’lumot. Qofiya va bayt, qofiya va band. An’ana va o‘ziga xoslik – mumtoz adabiyotdagi eng muhim adabiy hodisa. O‘zbek mumtoz adabiyotining tur va janrlari. Lirik tur. Lirik turga mansub janrlar. O‘zbek mumtoz adabiyotida ularning barqarorlashi va tadrijiy takomili. Devon, bayoz va tazkiralar – mumtoz adabiyotni o‘rganishda muhim manbalar. Devon, bayoz tuzish va tazkirachilik tarixidan.

Mumtoz adabiyotda an’anaviy mavzu va obrazlar. O‘zbek mumtoz adabiyotida obrazlar tizimi (lirik asar, epik asar misolida). An‟anaviy obrazlar genezisi va rivojlanishi tadriji. Sharq adabiyoti uchun umumiy bo‘lgan obrazlar tasnifi va tavsifi. Ramz va timsollar olami. O‘zbek mumtoz adabiyotida majoz tarixi. Badiiy matn talqinida ramz va timsollarning muayyan adabiyotgan daxldorligini e‟tiborga olish zarurati. Rang, son, tabiat ashyolariga oid ramziy timsollar va ularning ma‟nolari.

O‘zbek mumtoz poetikasi asoslari. Mumtoz poetika haqida umumiy ma’lumot. Ilmlar uchligi va ularning mumtoz poetikani o‘rganishdagi ahamiyati. Adabiy va tarixiy manbalarda mumtoz poetikaga doir qarashlar. Balog‘at ilmi. Uning tarixi va tadrijiy takomili. Fasohat. Ilmi bayon. Balog‘at ilmida tashbeh. Haqiqat va majoz. Istiora. Arabiy manbalarda balog‘at ilmiga berilgan baho. Forsiy manbalarda balog‘at ilmi. Balog‘at ilmining sof adabiyotshunoslikdagi talqini. Ilmi aruz, ilmi bade‟, ilmi qofiya. **Mumtoz adabiyotda adabiy turlar va she’r navlari.** Adabiy tur tushunchasi va uning ifodalanish shakllari (nasr, nazm). Baytli she‟r shakllari. G‘azal, qasida va mustazod janrlari. Kichik lirik janrlar tavsifi.

Qadimgi davr adabiyoti. Eng qadimgi davrlardan X asrgacha bo‘lgan adabiyot. Turonzamin qadimgi madaniy markazlardan biri sifatida. Qadimgi davrlardan eramizning VIII asrigacha Markaziy Osiyoda yashagan xalqlar madaniyati, yozuvi va san‟ati. Qadimgi shumer madaniyati va turkiy qavmlar tarixi. “Bilgamish” dostonining turkiy xalqlar eposiga munosabati.

Eng qadimgi og‘zaki adabiy yodgorliklar. Ularning asosiy manbalari. Mif va afsonalar qadimgi hayot aksi, tabiat haqidagi tasavvurlarining badiiy ifodasi ekanligi. Mif va afsonalarda badiiy xayolotning o‘rni. Xitoy manbalarida Markaziy Osiyo xalqlariga doir ma‟lumotlar.

Islom madaniyatining shakllanishi va musulmon intibohi (renessansi). Somoniylar, saljuqiylar, g‘aznaviylar va qoraxoniylar davrida islomiy madaniyat. Hadis to‘plash an‟anasi va unda turkistonlik buyuk muhaddislarning roli. Imom Buxoriy va at-Termiziy. «Al-jome’u-s-sahih» va «Shamoyili Muhammadiyya» asarlari. IX-X asrlarda arab tilining madaniy hayotga faol aralashuvi. **Arab va fors tillaridagi adabiyot.** Turkiy xalqlarning arab va fors tillarida ijod etishi. Markaziy Osiyo buyuk allomalar vatani: Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino asarlarida adabiyot masalalari. Badiiy asarlar va tazkirachilik. Abu Mansur as-Solibiy va uning

«Yatimatu-t-dahr» asari.Chag‘oniyon adabiy muhiti. **XI-XIII asrlar adabiyoti.** XI-XIII asrlarda Markaziy Osiyoda madaniy hayot. Turkiy tilning yangi adabiy

bosqichga ko‘tarilishi. Qoraxonlilar davrida turkiy madaniyatning taraqqiyoti. Bolasog‘un va Koshg‘ardagi madaniy hayot. Turkiy dostonchilik maktabining vujudga kelishi. Badiiy asarlarda Qur’oni karim va Hadisi sharif sharhlari.

Mahmud Koshg‘ariy va uning “Devonu lug‘ot-it-turk” asari. “Devonu lug‘oti-t-turk” – adabiy manba sifatida. **Yusuf Xos Hojib hayoti va ijodining manbalari.** “Qutadg‘u bilig” hamda ijtimoiy-siyosiy va falsafiy masalalar. Dostonda axloqiy va estetik qarashlar. Doston janrlari: masnaviy, qasida, to‘rtlik va g‘azal unsurlari. Asarning ahamiyati. **Ahmad Yugnakiy hayoti va ijodining manbalari.** Adib Ahmad Yugnakiy hayoti va ijodining o‘rganilish tarixi. “Hibatu-l- haqoyiq” asari. Asar mavzui va tarkibi. Hadislar asosida badiiy asar yaratish an‟anasi. Asarning badiiy xususiyatlari. **Xoja Ahmad Yassaviy** ijodi. Turkiy she’riyatda hikmat janrining shakllanishi. “Devoni hikmat” asari va uning tarkibi. Yassaviy izdoshlari. Sulaymon Boqirg‘oniy asarlari. “Boqirg‘on kitobi” mundarijasi.

XIV-XVI asrlar adabiyoti. davr madaniy hayotiga sharh. Turkistonda tasavvufning vujudga kelishi va tarqalishi. Tasavvuf tarixida irfon bosqichi. Ibrohim Adham, Shaqiq Balxiy va Imom G‘azzoliy asarlari. Ilk turk mutasavviflari ijodi. Yassaviylik tariqati va uning adabiy manbalari. Kubroviyya tariqati va bu tariqatning badiiy ijodda aks etishi. Adabiy janrlar va ularning taraqqiyoti.

Nosiriddin Rabg‘uziy hayoti va ijodining manbalari. Adib ijodining o‘rganilish tarixidan. Payg‘ambarlar tarixi asosida yaratilgan asarlar. “Qisasi Rabg‘uziy” (“Qisasu-l-anbiyo”) asarining tarkibi. Asar tarkibidagi hikoya va mumtoz she’riy janrlar. **Sayfi Saroyi ijodi.** Shoir lirikasining mundarijasi va badiiy xususiyatlari. “Suhayl va Guldursun” dostoni. “Gulistoni bi-t-turkiy” asari. Ma’rifiy-ta’limiy adabiyot. **Haydar Xorazmiy** ijodi. Shoir hayoti va ijodining manbalari. “Maxzan-ul-asror” dostoni va Nizomiy ijodiga munosabat. Dostonning kompozitsion qurilishi va syujeti. **Xorazmiy va uning “Muhabbatnoma”si.** Asar tarkibi va janr xususiyatlari. **Durbek ijodi.** “Yusuf va Zulayho” dostoni. Doston muallifligi masalasi. Badiiy adabiyotda “Qissayi Yusuf” sujeti. **Qutb hayoti va ijodining manbalari.** “Xisrav va Shirin” dostonining yaratilish tarixi, nusxalari. Asar syujeti, voqealar silsilasi va asosiy qahramonlari. **Atoyi** ijodiy merosining o‘rganilish tarixidan. Atoyining lirik merosi. Lirikasining mavzular ko‘lami va timsollar olami. Atoyi she‟riyatida majoz va haqiqat. **Sakkokiy hayoti va ijodining o‘rganilish tarixi.** Adabiy merosi. Turkiy qasidachilik taraqqiyotida Sakkokiyning o‘rni. Sakkokiy lirikasining mavzulari va timsollar tizimi. **Gadoiy** hayoti va ijodining o‘rganilish tarixi. Gadoiyning ijodiy merosi. Gadoiy she’riyatining mavzulari, mundarijasi va janr xususiyatlari. **Lutfiyning ijodiy faoliyati.** Lutfiy va Navoiy munosabatlari. Lutfiy lirikasi, janr xususiyatlari. Turkiy she’riyatda tuyuq janrining takomili. Lutfiy she’riyatida badiiy mahorat. Lutfiyga nisbat berilgan asarlar. **Husayniy** lirikasining manbalari. Husayniy va Alisher Navoiy munosabatlariga doir. “Risola” asari va uning mundarijasi. Husayniy lirikasining badiiy xususiyatlari. Alisher Navoiy Husayn Boyqaro haqida.

Alisher Navoiy ijodiy merosi. Uning turkiy xalqlar adabiyotida, umuman jahon adabiyotida tutgan o‘rni. **Bobur hayoti va ijodi**ning o‘rganilish tarixi. Shoirning hayoti va ijodiy faoliyati aks etgan manbalar. Bobur she’riyati. Devonining janr xususiyatlari. Badiiy mahorati.

«Boburnoma»ning janr xususiyatlari. Uning adabiy-ilmiy qimmati. Asardagi timsollar. Badiiy xususiyatlari. Asarning ahamiyati. Ilmiy va falsafiy

merosi. “Aruz risolasi”da turkiy aruz masalalari. “Mubayyin” ta‟limiy-tasavvufiy asar sifatida. “Volidiyya” asarida Xoja Ahror Valiy ta‟limoti.

XVII asrdan XIX asrning ikkinchi yarmi (1865-yil)gacha bo‘lgan davr adabiyoti. Davr madaniy hayotiga sharh. Siyosiy hayotdagi beqarorlik va sulolalar almashinuvi. Adabiy hayotning o‘ziga xos xususiyatlari. Xonliklar markazlarida adabiy muhitning shakllanishi va taraqqiyoti. Buxoro adabiy muhiti. Buxoro adabiy muhitining xos xususiyatlari. Shayboniyxon hayoti va ijodi. Muhammad Solih ijodi. Xoja ijodi. Qul Ubaydiy hayoti va ijodi manbalari. Turdi ijodi. Mashrab hayoti va ijodi manbalari. So‘fi Olloyor hayoti va asarlari.

Xiva adabiy muhitidagi madaniy hayot. Adabiy muhit va uning o‘ziga xos jihatlari. Zullisonaynlik va Navoiy an’analarining davom ettirilishi. Devon tuzish an’analarining takomillashtirilishi. Janrlar poetikasi. Tarixnavislik. Tarjima maktabining o‘ziga xosligi, takomillashuv tamoyillari. Bayozchilik, tazkiranavislik va noshirlikning taraqqiy etishi. Abulg‘ozi Bahodirxon hayoti va ijodiy merosi. Nishotiy hayoti va ijodi manbalari. Andalib hayoti va ijodi. Shermuhammad Munisning ijodiy faoliyati. Ogahiy hayoti va ijodi manbalari.

Qo‘qon xonligidagi madaniy hayot. O‘rganilishi. Adabiy muhitning shakllanishi va o‘ziga xos xususiyatlari. Amiriyning adabiy muhit asoschisi va rahnamosi sifatidagi maqomi. Janrlar poetikasi. Adabiy muhitda xalq og‘zaki ijodiga munosabat masalasi. Tarixnavislik, she’riyat, nasr, matbaa ishlari, adabiy hamkorlikning noyob mahsullari yaratilishi. Tazkiranavislikning yangi shakllari. Fazliy Namangoniy rahbarligida tuzilgan tazkira. “Majmuai shoiron”ning o‘zbek adabiyoti tarixidagi o‘rni. Tuzilishi va janrlar tarkibi. G‘oziy ijodi. “Yusuf va Zulayxo” dostoni. Satirik va yumoristik asarlar. Maxmur adabiy merosi. Xo‘janazar Huvaydo hayoti va ijodi. Amiriy hayoti va ijodi manbalari. Gulxaniy hayoti va ijodi. Uvaysiy hayoti va ijodi. Mohlaroyim Nodira hayoti va ijodi. Muhammad Alixon (Xon) ijodi.

Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti. (1865-yildan 1929-yilgacha). Davr adabiyotining ilk bosqichi – yangicha ma‟rifatparvarlik adabiyoti: manbalari, yuzaga kelishi.

Xalq ozodlik harakatlari adabiyotning bosh mavzusi sifatida. Adabiy janrlar va vaznlarning yangilanishi. Yangicha yo‘nalishdagi hajvchilik: she’riy manzumalar, sayohatnomalar, maktubotlar turkumi. Toshkent va boshqa markaziy shaharlarda bosmaxonalarning vujudga kelishi, matbuotning yo‘lga qo‘yilishi, o‘qitish tizimidagi yangiliklar va mustamlaka o‘lkada yangicha ma‟rifatparvarlikning vujudga kelishi. Tarjimachilik rivoji. Sharq va G‘arb adabiyotidan tarjimalar. Komil Xorazmiy ijodiy merosining o‘rganilishi tarixi. Feruz adabiy merosi. Ahmad Tabibiy. Hayoti va ijodi. Muqimiy hayoti va adabiy merosi o‘rganilishi tarixi. Tarjimai holi Furqatning tarjimayi holi. Farg‘ona hamda Toshkent davri faoliyati. Furqatshunoslik tadriji. Yangicha ma’rifatparvarlik faoliyati. Is’hoqxon Ibrat – ma’rifatparvar shoir, publitsist, tarixshunos, tilshunos olim, sayyoh, ilk o‘zbek matbaachilaridan biri sifatida. Fazlulloh Almaiy ijodiy merosi.

Milliy va ijtimoiy kurashlar davri adabiyoti. XX asr boshlari Turkistonda ijtimoiy-siyosiy, madaniy hayot. Jadidchilik. Turkistonda jadidchilikning rivojlanish bosqichlari. Davrlashtirish tamoyillari. Ma’rifiy

islohotlar davri. Ijtimoiy-siyosiy va mafkuraviy kurashlar davri. Madaniy-adabiy hayot (1905-1917). “Usuli jadid” maktablari. Milliy matbuot. Xayriya jamiyatlari va boshqa turli ma’rifiy tashkilotlar. Yangi milliy teatr. Badiiy adabiyot. Adabiy tanqid. Badiiy tarjimachilik.

Ismoilbek Gasprinskiy hayoti va faoliyati. Mahmudxo‘ja Behbudiy hayoti va faoliyatining o‘rganilish tarixi. **Abdulla Avloniy**. Avloniyshunoslik. Hayoti sahifalari. **Abdurauf Fitrat** hayoti va ijodining o‘rganilishi tarixi, manbalari. **Cho‘lpon** tarjimai holi. Jadidchilik va Cho‘lpon she’riyati. **G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi.** G‘afur G‘ulom o‘zbek adabiyotining yetuk amoyandalaridan biri sifatida. **Oybek hayoti va ijodi.** Adibning adabiy merosi haqida ma'lumot. Oybek lirikasining g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari. **Hamid Olimjon hayoti va ijodi.** H.Olimjon-baxt va shodlik kuychisi. X.Olimjon – tarjimon, adabiyotshunos. **Abdulla Qahhor hayoti va ijodi.** A.Qahhor-hikoyanavis. **Usmon Nosir hayoti haqida ma’lumot.** Uning fojiali qismati va ijodiga bo‘lgan yangicha munosabat. **Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodi. Mirtemir hayoti va ijodi.** Shoir ijodida davr ziddiyatlarining tasviri. Shoir ijodida tabiat lirikasi. **Zulfiya hayoti va ijodi.** Shoira she'riyatida hijron va sadoqat motivi. **Said Ahmad hayoti va ijodi.** S.Ahmad romanlaridarealistik hayot tasviri. **Odil Yoqubov hayoti va ijodi.** O.Yoqubov asarlarida ma'naviyat masalasi – bosh pafos sifatida. **Pirimqul Qodirov hayoti va ijodi.** P.Qodirov qissalarida shaxs va ma’naviyat maslalarining yoritilshi. **Erkin Vohidov hayoti va ijodi.** E.Vohidov she’riyatida an’ana va novatorlik «Yoshlik» devoni va zamonaviy g‘azalchilik muammolari. Shoir dostonlarida shaxs erki va ma’naviyat, ma’rifat masalalarining yoritilishi. E.Vohidovning istiqlol yillari davridagi ijodi. **Abdulla Oripov hayoti va ijodi.** A.Oripov she'riyatida badiiy mukammallik va falsafiy teranlik. A.Oripov – tarjimon. A.Oripovning istiqlol yillari davridagi ijodi. Shoir dramatik dostonlarida ma‘naviyat masalasining badiiy talqini. “Haj daftari” turkumiga kiruvchi she‘rlarida islomiy- axloqiy maslalarning yoritilishi. **O‘tkir Hoshimov hayoti va ijodi.** O‘.Hoshimov – mahoratli romannavis. “Ikki eshik orasi” va “Tushda kechgan umrlar” romanlari urush muammosining insoniyat boshiga keltirgan fojialari va milliy o‘zlikni anglash, ma’naviy qadriyatlar muammosini badiiy talqin qiluvchi asarlar. **Shukur Xolmirzaev hayoti va ijodi.** Sh.Xolmirzaev – hikoyanavis. Ramziy va fantastik tasvirning realizm bilan uyg‘unlashuvi tasvirning o‘ziga xosligi sifatida. **Tog‘ay Murod hayoti va ijodi.** Adib ijodida milliylikning o‘ziga xos shaklda namoyon bo‘lishi. Milliy va ma’naviy qadriyatlar masalasining adib ijodida zuhur topishi. Adib romanlarida shaxs fojiasi talqini. Xalq fojiasining badiiy bo‘yoqlarda aks etishi. **Rauf Parfi ijodiy merosi.** Rauf Parfi – iste’dodli shoir. Rauf Parfi she’rlarida Vatan, millat va erk mavzusi. Muhabbat tarannumi. **Shavkat Rahmon ijodi.** Shavkat Rahmon – shoir va tarjimon. Shavkat Rahmon ijodining tadrijiy takomili. **Usmon Azim ijodi.** Usmon Azim – iste’dodli shoir, dramaturg va adib.

“ADABIYOTSHUNOSLIK ASOSLARI”

Adabiyotshunoslik-badiiy adabiyot haqidagi fan; adabiyotshunoslikning ob‟ekti, predmeti, vazifalari; adabiyotshunoslikning tarkibiy qismlari; adabiy tanqid; adabiyot tarixi, adabiyot nazariyasi, adabiyotshunoslikning tilshunoslik, san‟atshunoslik, tarix kabi ijtimoiy fanlar bilan bog‘liqligi. Hayot va adabiyot. Adabiyot - hayotning badiiy in’ikosi sifatida. Badiiy obraz. Badiiy adabiyotda tipiklashtirish. Badiiy adabiyotda dunyo qarash, g‘oyaviylik, xalqchillik, milliylik va umuminsoniylik. Badiiy asar mazmuni va shakli mutanosibligi. Adabiy asar tuzilishi. Mazmun va shakl mutanosibligi. Badiiy asar mavzusi va g‘oyasi. Badiiy asar syujeti. Syujet unsurlari. Badiiy asar kompozitsiyasi. Badiiy asar tili. Badiiy tasvir vositalari. She’riy nutq haqida tushuncha. Aruz tizimi. Poetik ko‘chimlar. Badiiy san’atlar. Adabiy turlar va janrlar. Ijodiy metodlar. Adabiy oqimlar. Uslub.

“ADABIYOT NAZARIYASI”

Adabiyot nazariyasi fan sifatida. Adabiyot nazariyasi adabiyotshunoslikning tarkibiy qismi sifatida. Adabiyot nazariyasida badiiy adabiyotning o‘ziga xosligi. Adabiyot nazariyasining jah on adabiy jarayoni tajribalari, ulkan san’atkorlar va eng rivojlangan milliy adabiyotlar tajribalariga asoslanish. Adabiyot nazariyasining mustaqillik mafkurasini takomillashtirish va istiqlol davri adabiyotini baholashdagi roli. Sharqda adabiy-nazariy fikrlarning vujudga kelishi. Adabiyotshunoslik kategoriyalarining shakllanishi. Badiiy adabiyotga ilmiy-tarixiy qarashlarning shakllanishi. Hozirgi adabiyotshunoslikning asosiy metodlari. Badiiy adabiyotning o‘ziga xos xususiyatlari. Badiiy asar tarkibi va uning tahlili. Badiiy asarda shakl va mazmun. Badiiy asar mavzui va g‘oyasi. Syujet va kompozitsiya. Syujetning kompozitsiya bilan bog‘liqligi. She’r tuzilishi. She’rning fonetik vositalari. She’riy sistemalar. Epik adabiy turiga xos xususiyatlar. Lirikaning adabiy turga xos yetakchi xususiyatlari. Dramatik turning o‘ziga xos xususiyatlari. Adabiy yo‘nalish va oqimlar. Ijodiy metodning birlashtiruvchi xususiyati. Romantizm va realizm ijodiy metod sifatida. Adabiy oqim va adabiy yo‘nalishlar.

“O‘ZBEK BOLALAR ADABIYOTI”

Bolalar adabiyoti fan sifatida. Bolalar adabiyotining shakllanish tarixi. Bolalar adabiyoti fan va san’at turi sifatida. Bolalar adabiyoti kitobxonlarning yosh xususiyatlariga ko‘ra tasniflanishi. Bolalar adabiyotining davrlashtirilishi va tarixiy muhit. Bolalar adabiyoti va folklor. Pandnomalar. Rivoyat va afsonalar. H.Olimjon, Oybek, Z.Diyor, S.Jo‘ra va G‘ayratiylar ijodi. I.Muslim, Q.Muhammadiy, P.Mo‘min, H.Nazir, A.Rahmat, N.Fozilov, X.To‘xtaboevlar ijodi. Istiqlol davri bolalar adabiyoti. Bolalar adabiyotida hayotga yangicha yondashishning yuzaga kelishi. S.Barnoev, M.A‟zam, T.Adashboev, A.Obidjon, R.Tolib, A.Akbarlar ijodida hayotga munosabat talqini.

Bolalar adabiyoti o‘ziga xos xususiyatlari. O‘zbek va jahon bolalar adabiyoti. Bolalar adabiyotida mavzular olami. Bolalar adabiyotida obrazlar talqini. O‘zbek bolalar adabiyoti namoyandalarining hayoti va ijodi, adabiy merosi.

“O‘ZBEK FOLKLORI”

Xalq og‘zaki ijodi haqida. Qadimgi davrda xalq og‘zaki ijodi. Mif va afsonalar. Qahramonlik eposlari. Folklor janrlari. O‘zbek xalq maqollari. Topishmoqlar. O‘zbek xalq qo‘shiqlari. Marosim folklori. Olqish va qarg‘ishlar. Afsona va rivoyatlar.

O‘zbek xalq ertaklari. O‘zbek xalq dostonlari. Xalq latifalari. Xalq dramasi va askiya. Bolalar folklori.

“HOZIRGI ADABIY JARAYON”

Bugungi hikoyalarnin o‘ziga xosligi va taraqqiyot xususiyatlari. Janrda g‘oyaviy-tematik ko‘lamning kengayishi. Gumanistik mazmun va psixologik tah lilning kuchayishi. Hozirgi o‘zbek qissachiligining qirralari. Jamiyat tizimining o‘zgarishi. Adabiyotda ijtimoiy muammolarning qissalarda o‘z ifodasini topishi, milliy qadriyatlar va ma‟naviyatga e’tiborning kuchayishi. Bugungi o‘zbek romanida davr, tarix, zamon masalalari. Davr o‘zgarishi bilan roman mavzusini o‘zgarishi. hayotning turli mavzularida ijod qilishning boshlanishi. O‘zbek fantastikasi tarixi va uning o‘ziga xosligi. Fantastikaning turlari. Yangi bosqichdagi o‘zbek dramaturgiyasi. Bugungi kun publitsistikasi va davr mezoni. Bugungi kun adabiy tanqidchiligi. Bugungi kun adabiy tanqidchiligida sodir bo‘layotgan tub o‘zgarishlar. Adabiy jarayon milliy va madaniy- merosimizning ajralmas qismi sifatida. Adabiyot jarayon va adabiy tanqid. Adabiy jarayon va tarjima adabiyoti. Nazariy va badiiy adabiyotning o‘zaro aloqasi va bir-birini boyitishi. Badiiylik va zamonaviylik tamoyillari.

“IFODALI O‘QISH”

Ifodali o‘qish fanining asoslari. Ifodali o‘qish tarixi haqida umumiy ma’lumot. Yunonistonda notiqlik san’atining paydo bo‘lishi va uning namoyandalari ijodi. O‘zbek notiqlik tarixi Husayn Voiz Koshifiy, Mavlono Riyoziy, Xoja Muayyad Mehnagiylarning hayoti va faoliyati. Nutq vositalari. Unli va undosh tovushlar talaffuzi. Ifodali o‘qish vositalari: urg‘u, pauza, intonatsiya, temp va ritm.

“ILMIY TADQIQOT ASOSLARI”

Ilmiy izlanish jarayonida tadqiqotchining yangi bilimga erishish yo‘llari ekanligi. G‘oya va amaliyot munosabatlari; inson oqilona maqsadlariga muvofiqlik bilish taraqqiyotining tamoyili. Fan-inson aql-idrokining oliy mahsuli va kuch-qudratining mujassami. Ilmiy bilimlarni differensiatsiyalash va bilimlar integratsiyasi fan rivojining qudratli stimuli sifatida. Jamiyat hayotida fan rolining oshib borishi. Ilmiy-tadqiqot ishlari ta’lim-tarbiya jarayonining ajralmas bir qismi sifatida. O‘quv-tadqiqot ishlari-ta‟lim jarayonining zaruriy unsuri. O‘quv-tadqiqot ishlarining maqsad va vazifalari. Oliy ta’lim dargohi ilmiy jamoasining o‘ыziga xos jihatlari. O‘quv-ilmiy ishlab chiqarish birlashmalari. Ilmiy-tadqiqot ishlarining o‘quv jarayoni bilan bog‘liq bo‘lgan shakllari. O‘quv tadqiqot ishlarini rivojlantirish va tashkil qilish metodlari. Ilmiy tadqiqotga tayyorgarlik davri. Ilmiy ish uchun material manbalarini tanlash va uni ishlab chiqish.

“NAVOIYSHUNOSLIK”

Navoiy o‘zbek adabiyotining daho san’atkori, gumanist shoir va davlat arbobi sifatida. Navoiy hayoti va ijodini o‘rganish, targ‘ib va tashviq etish borasidagi davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ishlar. Navoiyshunoslik fanini o‘qitishning maqsad va vazifalari, predmeti. Xalq og‘zaki ijodida Navoiy timsoli. Navoiy merosining o‘rganilish tarixi. O‘tmishda Navoiy hayoti va ijodining o‘rganilishi. Navoiyshunoslikning taraqqiyot bosqichlari. Navoiy ijodining o‘z zamonasida o‘rganilishi. O‘zbek adabiyotshunosligida Navoiy

ijodining o‘rganilishi. Yevropa va rus sharqshunosligida Navoiy merosining o‘rganilishi. Navoiy ijodining sho‘rolar davrida o‘rganilishi. XXI asr Navoiyshunosligi. Istiqlol davrida Navoiy ijodini o‘rganishda yangicha qarashlar. Navoiyshunoslik oldida turgan dolzarb vazifalar.

“BADIIY ASAR TAHLILI”

Badiiy tahlil asoslari, badiiy tahlilning ijtimoiy ahamiyati, ilmiy-tadqiqot metodlari va taraqqiyot istiqbollari. Badiiy tahlilda falsafiy va milliy asosning o‘rni. Badiiy tahlil turlari, tahlil turlarining o‘zaro aloqadorligi. Badiiy tahlil bosqichlari va uning badiiy tasvir bosqichlariga muvofiqligi. Badiiy tahlil yo‘nalishlari: genetik, tipologik, funksional, falsafiy, psixologik va filologik. Ilmiy tahlil. Tahlil va milliy mentalitet. O‘quv tahliliga xos tamoyillar. Didaktik tahlil. Badiiy tahlilning asosiy tamoyillari. Badiiy tahlilda shakl va mazmun. Badiiy tahlilda obyekt munosabati. Badiiy matnni tekshirishdagi ilmiy maktablar. Badiiy tahlilda adabiy turga xos xususiyatlarni hisobga olish. Lirik asarlarni tahlil qilish yo‘llari. Epik asarlarni tahlil qilish. Dramatik asarlarni tahlil qilish.

“O‘ZBEK ADABIY TANQIDCHILIGI TARIXI”

Qadimgi turk adabiyotshunosligi haqidagi ma’lumotlar. XX asrda qadimgi turk filologiyasi haqidagi tadqiqotlar. “Avesto”, “Devoni lug‘atit turk” xususidagi ma‟lumotlar. Fitrat, Miyon Buzruk singari olimlarning tadqiqotlari. Qadimgi turk og‘zaki adabiyoti, she‟riyati haqidagi manbalar. O‘rta asr Sharq va G‘arb adabiyotining bir-biriga o‘zaro ta’siri haqida adabiyotshunoslik. Turk adabiy-tanqidiy tafakkurining shakllanishi. Turkiy adabiyot bilan fors-arab adabiyoti o‘zaro aloqalar. Aruz va u haqidagi tadqiqotlar. Jomiy, Navoiy, Bobur, Kamoliddin Xusayn Voiz Koshifiy, Nishopuriy, Atoulloh Husayniy, Shayx Ahmad Taroziylarning adabiyotshunoslikni o‘rganishga qiziqishning ortganligi. B.Valixo‘jaev, A.Hayitmetov, I.Haqqulov, S.Olimovlarning tadqiqotlari. Adabiyotshunoslikda talqin muammosi. XX asr oxiri XX asr boshlaridagi O‘zbek tanqidchiligiga qisqacha obzor. She’riy shakldagi adabiy-tan qidiy fikrlar. Matbuotning paydo bo‘lishi va yangi yo‘nalishdagi adabiy tanqidchilikning tug‘ilishi. Tanqid termining tug‘ilishi. Jadid matbuoti va adabiy tanqid. Ikkinchi jahon urushi davri tanqidchiligi. 60-yillardagi adabiy jarayonning faollashuvida adabiy tanqidchilik. 70-yillarning o‘rtalarida o‘zbek tanqidchiligi va adabiyotshunosligi. O‘zbek adabiyotshunosligi va tanqidchiligi namoyandalari: Fitrat, Cho‘lpon, Vadud Mahmud, Abdurahmon Sa‟diy, Otajon Hoshimov, Olim Sharafiddinov, Oybek, I.Sulton, H.Yoqubov, M.Qo‘shjonov, A.Hayitmetov, Ozod Sharafiddinov. Istiqlol davri o‘zbek tanqidchiligi.

“ARUZ VA POETIKA ASOSLARI”

Aruz haqida, uning tarixi haqida umumiy tushuncha. Aruzning boshqa she’riy tizimlardan farqli va umumiy jihatlari. She’riy tizimlarning o‘zgarishiga sabab bo‘ladigan ijtimoiy-siyosiy omillar. Aruz she‟riy tizimining adabiyotshunoslikda o‘rganilish tarixi. Aruzning shu kundagi ahvoli. Qisqa, cho‘ziq va o‘ta cho‘ziq bo‘g‘inlar haqida tushuncha. Bo‘g‘in va xijo tushunchalarining munosabatlari, O‘zaro farqli jihatlari. Hijolarning

birikuvidan yuzaga keladigan aruz elementlari – vatad, sabab va fosila hamda ularning turlari haqida tushuncha. Ruknlar va ularning tuzilishi, turlari. Mafoiylun ruknining tarmoqlari, ularning o‘qilishi va paradigmasi h a qida tushuncha. Bahrlar haqida ma’lumot. Ularning tarkibiy tuzilishi.

“JAHON ADABIYOTI”

O‘rta asrlar shahar adabiyoti, klassitsizm, sentimentalizm – XV-XVII asrlardagi asosiy adabiy yo‘nalishlar ekani, ma’rifatparvarlik adabiyotining o‘ziga xos xususiyatlari, romantizm – XVIII asr oxiri va XIX asr boshlaridagi adabiy oqim ekani haqida ma’lumot beriladi. Jumladan, janrlar rivoji, G‘arbiy Yevropa mamlakatlarida realizm oqimining paydo bo‘lishi va taraqqiy etishi, shu asr yozuvchilarining ijodi bo‘yicha tushunchalar. XIX asr oxiri XX asr boshlaridagi jahon adabiyotining o‘ziga xos xususiyatlari, adabiy yo‘nalishlarning turli-tumanligi: naturalizm, impressionizm, simvolizm, modernizm, postmodernizm va boshqa yo‘nalish hamda oqimlar yuzasidan tasavvur.

Shuningdek, O‘rta va Markaziy Osiyo, Kavkaz va Kavkazorti hamda Slavyan xalqlari adabiyotining yuzaga kelishi, uni davrlashtirish, klassik va zamonaviy adabiyotning uzviy aloqasi va uzviyligi haqida so‘z yuritiladi. Hozirgi zamon adabiyoti janr, mavzu, g‘oyaviy jihatlari. O‘rta va Markaziy Osiyo, Kavkaz va Kavkazorti hamda Slavyan xalqlari adabiyoti mashhur namoyandalarining hayoti va ijodi, ularning ijodiy merosi o‘rganilib, muayyan asarlar ilmiy-nazariy tahlil etiladi. O‘zbek adabiyoti va mazkur xalqlar adabiyoti, adabiy aloqalar, adabiy ta’sir, tarjima va uning adabiy aloqalardagi roli, xalqlar orasidagi hamkorligi.

FOYDALANILADIGAN ASOSIY ADABIYOTLAR RO‘YXATI
I.PREZIDENT ASARLARI

1. Ta’lim to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni. – Toshkent, 2020.

2. Sh.M.Mirziyoyev Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Mamlakatimizni 2016-yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017-yilga mo‘ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo‘nalishlariga bag‘ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma’ruza, 2017-yil 14-yanvar/ Sh.M. Mirziyoyev. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 104 b.

3. Sh.M.Mirziyoyev. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruza. 2016-yil 7-dekabr /Sh.M.Mirziyoyev. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017. – 48 b.

4. Sh.M.Mirziyoyev. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Mazkur kitobdan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2016-yil 1-noyabrdan 24-noyabrga qadar Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri saylovchilari vakillari bilan o‘tkazilgan saylovoldi uchrashuvlarida so‘zlagan nutqlari o‘rin olgan. /Sh.M.Mirziyoyev. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2017. – 488 b.

5. Sh.M.Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi.-Toshkent, 2021. -458

6. O‘zbekiston respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida. (O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 6-son, 70-modda)

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 - yil 6 – noyabrdagi "O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta’lim - tarbiya va ilm - fan sohalarini rivojlantirish chora tadbirlari to‘g‘risida " gi PF - 6108 - son farmoni.

7. “2022 — 2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi” to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60 -sonli Farmoni.

Tavsiya etilgan asosiy adabiyotlar ro‘yxati:

Asosiy adabiyotlar:

1. Sirojiddinov Sh. O‘zbek mumtoz adabiyotining falsafiy sarchashmalari. – T.: Yangi asr avlodi, 2011.
2. O‘zbek mumtoz adabiyoti namunalari / Majmua. (1-2–jildlar) Tuzuvchi, izoh va sharhlar muallifi: N.Rahmonov. – T.: Fan, 2005, 2007.
3. O‘zbek mumtoz adabiyoti tarixi (Alisher Navoiy davri). O‘quv qo‘llanma. D.Yusupova.– T.:Akademnashr, 2013.
4. Qosimov B. Milliy uyg‘onish. –T.: Ma‟naviyat, 2002.
5. Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti. Darslik –T.: Ma‟naviyat, 2004.
6. Vohidov R. Eshonqulov H. O‘zbek adabiyoti tarixi. –T.: Sharq, 2006
7. Orzibekov R. O‘zbek adabiyoti tarixi. T., Adabiyot jamg‘armasi. T., 2006.

8. Adizova I. O‘zbek adabiyoti tarixi. – T.: 2009.
9. Qosimov B. va boshq. Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti. T., Ma‟naviyat, 2004.
10. Mirzaev S. XX asr o‘zbek adabiyoti. – T., Yangi asr avlodi. 2005.
11. Karimov N. XX asr adabiyoti manzaralari. –T.: Sharq, 2008

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Orzibekov R. O‘zbek adabiyoti tarixi. O‘quv qo‘llanma. - Samarqand: 2005.
2. Vohidov R., Eshonqulov H. O‘zbek mumtoz adabiyoti tarixi. O‘quv qo‘llanma. – T.: O‘zYU Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2006.
3. Adizova I. O‘zbek mumtoz adabiyoti tarixi. O‘quv qo‘llanma. - T.: 2006.
4. Fitrat. Tanlangan asarlar. 2-jild. - T.: Ma‟naviyat, 2000.
5. Rahmonov N. Ruhiyatdagi nur murodi. - T.: 2002.
6. Abdurahmonov A. Turkiy adabiyotning qadimgi davri. - T.: 2005.
7. Sharq mumtoz poetikasi H.Boltaboev talqinida. – T.: O‘zbekiston Milliy entsiklopediyasi davlat ilmiy nashriyoti, 2008.
8. Qosimov B., Dolimov U. Ma‟rifat darg‘alari. - T.: O‘qituvchi, 1990.
9. O‘zbek milliy uyg‘onish adabiyotiga materiallar. - T.: Universitet, 2004.
10. Yusupov Sh. Furqat yo‘llarida. –T.: Adabiyot va san‟at, 1984.
11. Jumaxo‘ja Nusratullo. Feruz–madaniyat va san‟at homiysi. –T.: Fan, 1995.
12. G‘anixo‘jayev F. Ahmad Tabibiy (hayoti va ijodi). –T.: Fan, 1970.
13. To‘laboev O., Karimbek Kamiy. O‘zbek tili va adabiyoti, 1993, 4-son.
14. Karimov G‘.O‘zbek adabiyoti tarixi. 3-kitob. –T., 1975.
15. Yusupov Sh. Xudoyorxon va Furqat. –T.: Sharq, 1997.
16. Jabborov N. Vatan ishtiyoqin tortaram. // Tafakkur, 2002, 1-son, 48-57-betlar.
17. Jabborov N. Ma‟rifat nadir. T.: Ma‟naviyat, 2010.
18. Dolimov U. Ishoqxon Ibrat. Istiqlol fidoyilari. –T.: Sharq, 1994.
19. Rizaev Sh. Jadid dramasi. –T.: Sharq, 1997.
20. Qosimov B. Izlay-izlay topganim. –T.: Adabiyot va san‟at, 1983.
21. Jalolov A. XIX asr oxiri va XX asr boshlaridagi o‘zbek adabiyoti. – T., 1991.
22. G‘aniev I. Fitrat. E‟tiqod, Ijod. –T., 1994.
23. Boltaboev H. XIX asrning oxiri XX asrning boshlarida dramaturgiya. –T., 1993.
24. Qo‘shjonov M. O‘zbekning o‘zligi. –T., 1994.
25. Qodiriy H. Otam haqida. –T.: Adabiyot va san‟at, 1983.
26. Normatov U. Qodiriy bog‘i. –T., 1995.
27. Boltaboyev H. Fitrat va jadidchilik. -T., 2007.
28. Karimov B.Abdulla Qodiriy. -T., Fan, 2006.
29. Dolimov U. Turkistonda jadid maktablari. -T.: Universitet, 2006.
30. Milliy uyg‘onish va o‘zbek filologiyasi masalalari.-T.: Universitet, 1993.